

Проблема правового статусу солдатки в Російській імперії

– Я солдатка. Мій чоловік на війні кров проливає. Ці слова часто лунали в Російській імперії в XVIII–XIX ст., де панувала рекрутчина, яка мала колосальний вплив на сімейне, повсякденне життя сотню тисяч людей. Російська армія та внутрішньополітичні амбіції імперії потребували для себе нових жертв і не рахувалися з положенням, проблемами, настроєм населення. Не випадково існував вислів: «У рекрутчину – що в могилу». Віддача чоловіка в рекрути докорінно змінювало статус росіянок, вносячи в їх життя необхідність пристосовуватися до нових умов, шукати способи протидії правовому, адміністративному, суспільному тиску, якому піддавалася будь-яка солдатка, яка ставала представником воєнного стану. Таким чином, Солдатка (солдатська жінка, рекрутка, дружина нижнього чину) – це нещасна жінка, доля якої була гірша, ніж доля вдови [2].

За рекрутською повинністю особи, призвані в армію, могли звільнялися від кріпацької залежності та зачислялися до так званого «військового стану». Отже, якщо солдатка була кріпачкою, то після призову чоловіка в армію, ставала вільною, але належала з своїми дітьми до військового відомства. Солдатки отримавши юридичну волю, які більше не залежали від поміщика та від податкової общини, вони могли проживати разом з своїми чоловіками і слідувати за ними в армію. Якщо раптом солдат домагався у полкового начальства дозволу вписати свою дружину, то йому приходилося вступати в багаторічну переписку з земською поліцією, щоб з'ясувати чи жива його дружина і де вона знаходиться. Таким чином очевидно, що більшість жінок не наважувалися поїхати до чоловіків, а залишалися на місцях колишнього проживання – це міг бути родинний дім чоловіка, своїх батьків, інших родичів, або односельців [3].

Солдатські дружини мали право отримувати «безтермінові» безкоштовні паспорти, які дозволяли їм їхати слідом за чоловіком змінювати місце проживання в пошуках роботи, проте часто чоловіки-солдати відмовлялися давати згоду на проживання дружини окремо не тільки в місті, а й часто і в рідному селі. Без цього дозволу влада в свою чергу, не мала права видавати жінці паспорт, з правом самостійного вибору місця проживання. Доля таких жінок була незавидною. Архівні джерела зберегли численні прохання солдаток з проханнями видачі їм паспорта «для прогону своєю роботою». В абсолютній більшості випадків чоловіки-солдати відмовляли дружинам і влада відхиляла їх прохання про отримання паспорта. Таким чином, патріархальні стереотипи і заборони обмежували мобільність солдаток, перешкоджали їм у налагодженні власного життя і пошуку засобів прожитку. Навіть якщо солдатка ставала вдовою й виходила заміж удруге за кріпака, вона не втрачала прав вільного стану, як і солдатські дочки [1].

У сімейному, соціальному, економічному плані солдатка і її діти виростили приреченими на страждання і низький рівень споживання, викинутими зі звичного оточення і не знайшли нової ніші в суспільстві, тому жінкам доводилося самостійно вирішувати різноманітні соціальні та правові проблеми, де виникала у неї потреба в захисті прав своїх дітей і власного правового становища перед владою і соціальним

оточенням. Можливо, саме ця ініціативність і активність в пошуку справедливості перетворювали солдатку в одну з найбільш «просунутих» серед сучасників «правозахисниць», бо солдатські дружини частіше представниць інших станів подавали прохання владі, зверталися з викладом своїх претензій безпосередньо до імператора, брали участь у великій бюрократичній листуванні і численних судових позовах [4].

Отже, для жінки ця трансформація в солдатку приводила до особистої трагедії, прирікала на злидні та безправ'я, позбавляла сімейного щастя та традиційного способу життя. Ймовірно, материнські почуття і прагнення захистити свою сім'ю виявлялися у жінок сильніше станових забобонів і соціальних обмежень. Тому солдаткам доводилося проявляти наполегливість у захисті прав своїх законних і незаконних дітей, домагаючись нерідко успіху в своїх позовах.

Список використаних джерел та літератури:

1. Канторович Я. А. Законы о женщинах (сборник всех постановлений действующего законодательства, относящихся до лиц женского пола) / Я. А. Канторович. – С.-Пб., Издание Я. А. Канторовича, 1899. – 272 с.
2. Познанский Б. Воспоминания о рекрутчине по прежнему порядку / Б. Познанский // Киевская старина. – 1889. – №11. – С. 236–255.
3. Щербинин П. П. О чем плакала солдатка / П. П. Щербинин // Гендерные исследования. – Вып. VI. Харьковский центр гендерных исследований. – Харьков, 2001. – С. 210–215.
4. Щербинин П. П. Солдатские жены в XVIII – начале XX в.: опыт реконструкции социального статуса, правового положения, социокультурного облика, поведения и настроений / П. П. Щербинин. URL: <https://journals.openedition.org/pipss/493>

Пустишева Вікторія Олександрівна
магістрантка історичного факультету,

Житомирський державний університет ім. І. Франка

Виникнення карцерної системи у Франції в середині XIX ст.

Благодійна діяльність та система її функціонування завжди була важливою ланкою розвиненого громадянського суспільства. Адже в кожній державі, незважаючи на рівень її розвитку, є наявними верстви суспільства, котрі потребують допомоги. На жаль, дуже часто держава полишає ці питання на різноманітні благодійні організації або просто небайдуже населення. Хіба благодійна підтримка знедоленого населення не справа держави? Питання досі відкрите. Найгіршим є те, що в сучасному суспільстві, в умовах війни, тероризму, глобальних катастроф – кількість населення, котре потребує допомоги збільшується. Тому важливим питанням є вивчення благодійної діяльності і ефективна організація цієї системи.

Питанням благодійної діяльності і зокрема «Карцерної системи у Франції в XIX столітті» займалося багато дослідників. Зокрема, Горілій А. Т. у своїй праці «Історія соціальної роботи в Україні» хоч і досліджує благодійність не Європи, проте дуже ґрунтовно охарактеризовує загальні аспекти розвитку благодійності, порівнюючи її в різні періоди розвитку, з різними країнами [1]. Попович Г. М. в праці «Історія